

Universitätsbibliothek Paderborn

Cornelii Iansenii Episcopi Iprensis Avgvstinvs

In Qvo Genuina sententia profundissimi Doctoris de Auxilio gratiæ medicinalis Christi Salvatoris, & de prædestinatione hominum & Angelorum proponitur, ac dilucidè ostenditur

Jansenius, Cornelius

Lovanii, 1640

13. Timor gehennae secundum se consideratus licitus, bonus, rectus est.

urn:nbn:de:hbz:466:1-13704

velit nolit, meritum gratiæ: In quo vis, inquit, hominem, sicut loqueris, ad aliquid laudabile generosi cordis stimulus incitari, in hoc cum non vis in Domino, sed in libero arbitrio gloriari, ac sic priorem dare, ut retribuatur illi, eoque modo gratia iam non sit gratia, quia non est gratuita. Et paulo inferius: Non tamen ut eius bona voluntas possit præcedere præter gratiam; ne vel ipsam prior det, ut retribuatur ei, ac sic gratia iam non sit gratia, dum non datur gratuita, sed redditur debita.

Contra Semi-Pelagianos vero, qui gratiam salvare, nec ullo modo per meriti rationem infringere conabantur, eos ex ipsa cuiusque que boni naturalibus viribus facti antecessione ad agnoscendum gratiæ meritum cogit: Et ipsum igitur initium fidei nostræ, ex quo nisi ex ipso (Deo) est? Quis autem dicat eum qui iam capere credit, ab illo in quem credit, nihil mereri? Unde fit, ut iam merenti cetera dicantur addi retributione divina, ac per hoc gratiam Dei secundum merita nostra dari. Quod obiectum sibi Pelagius, ne damnatur ipse damnatur. Et paucis interpositis cum Semi-Pelagiani initium fidei, quo incipimus Deo credere, ex liberi arbitrii potestate esse contenderent: Videat, inquit, si alius agitur isto modo, nisi ut gratia Dei secundum merita nostra detur quolibet modo, ac sic gratiam non sit gratia. Redditur namque hoc pacto debita, non donatur gratia, DEBETUR ENIM CREDENTI, ut a Domino ipsa fides augetur, & sit merces fidei capta fides aucta: NEC ATTENDITUR CUM HOC DICITUR, NON SECUNDUM GRATIAM, SED SECUNDUM DEBITUM ISTAM MERCEDEM CREDENTIBUS IMPUTARI. Et sanctus Prosper contra Collatorem, qui dicebat aliquos sine gratia naturaliter credere posse Deo: Quæ-

quoversum ergo te conferas à temetipso & vincaris & vincaris. Si enim gratiam merita nulla præcedunt, & fides non potest esse sine meritis, fides gratiam non præcedit. Et in principio ferè ejusdem libri: Quomodo autem non advertis te in illud damnationem incidere, quod velis nolis convinceris dicere gratiam Dei secundum merita nostra dari, cum aliquid præcedere boni operis ex ipsis hominibus propter quod gratiam consequantur, affirmas? Et quia responderi poterat, hoc non esse gratiæ meritum, tanquam ex naturali libertate proficiens, præoccupat verba respondentis: NON ENIM NULLIVS MERITI HABERI POTEST PETENTIS FIDES, QUÆRENTIS PIETAS PULSANTIS INSTANTIA. Qua de re qui plura ex Augustino & ex ipsis Semi-Pelagianis volent, videat ea quæ fusè diximus in libris de hæresi Pelagiana. Quamquam in istis quæ hic retulimus evidenter docet Augustinus & Prosper, impossibile esse, ut quodlibet quantumvis imperfectum opus bonum, quamvis sterile, & æternæ vitæ ineptum Dei gratiam antecedit: & eos qui talia opera quæcumque bona machinantur, hoc ipso inducere meritum gratiæ, quia fieri non potest, ut ullum opus bonum sterile sit, aut nihil gratiæ ab omnino boni auctore mereatur. Ut sanè perspicue pateat Scholasticos Doctores vehementer falli, qui Augustinum putant, non ad omnia opera bona gratiam constituere necessariam, sed tantum ad opera quæ fiunt sic ut oportet, hoc est, quæ sint supernaturalis gratiæ æternæque vitæ meritoria; cum ex opposito Augustinus inde inferat fore meritum gratiæ æternæque vitæ si fuerit quocumque modo opus bonum, non enim potest esse sterile opus bonum.

CAPVT XXI.

Timor gehennæ secundum se consideratus licitus, bonus, rectus est.

Satis explicuimus, quomodo gratia Christi medicinalis ad opera solius dilectionis, quæ in virtutibus omnibus Christianis implicatur, necessaria sit. Hinc vero dubium alicui subnasci posset, quid de operibus ex timore damnationis seu gehennæ profectis existimandum sit. Nam illa videntur esse opera verè bona, quandoquidem attritio ex isto timore nata etiam sit dispositio ad justificationem dummodo sit conjuncta Sacramento poenitentiae. Hæc igitur difficultas ut paulo planius clarescat, de ipso timore gehennæ, utrum sit bonus an malus, itemque de peccati detestatione, quæ inde pullulat, aliquid nobis juxta sancti Augustini principia dicendum esse video.

Dico igitur timorem gehennæ sive pœnæ in se consideratum, sive parvum, sive magnum, sive remissum, sive intentum esse utilem ac

bonum. Definit hoc Concilium Tridentinum, cum dicit: Si quis dixerit gehennam metum per quem ad misericordiam Dei de peccatis dolendo confugimus vel à peccando abstinemus, peccatum esse, aut peccatores peiores facere; anathema sit. Quæ definitio conformis est doctrinæ sancti Augustini qui dicit in sermone decimo octavo de verbis Apostoli: Cum timorem correxeris (malorum temporalium) ET UTILITER TIME-RE ceperis, non temporales cruciatus, sed æterni ignis supplicia &c. Et paulo inferius: *Malo cum dico tibi, gehennam timeo, ardere timeo, in æternum puniri timeo, quid diciturus sum? Male times? Vane times? Non audeo, quandoquidem ipse Dominus ablato timore subiecit timorem: & ait, ubi dixit: Nolite timere eos qui corpus occidunt, postea non habent quod faciant: sed cum timeo qui habet potestatem & corpus & animam occidere in gehennam ignis; ita dico vobis, hunc timeo.* Cum ergo Dominus

Ibid. c. 3.

Ibid. lib. 8. de hæresi Pelag. c. 16. & 17.

Serm. 18. de verb. Apost. c. 7.

Ibid. c. 8.

simio.

timorem incusserit & vehementer incusserit, & repen-
tando verbum, comminationem geminaverit, dicitur
ego sum, MALE TIMES. *Non dicitur PLANE
TIME. Nihil melius times. Nihil est quod magis
timere debeas.* Et libro primo contra adverla-
tium legis & prophetarum: Si ergo salubriter
non solum bonitatem, veram etiam severitatem Dei
sancta Scriptura commendat, quoniam & amatur
Deus UTILITER ET TIMETUR &c. Et in
Psalmum centesimum vigesimum-septimum:

*In Psal. 107. Ille timor nondum casus presentiam Domini & pœ-
nas timet: timore facit quicquid boni facit, non
timore emittendi bonum illud sed timore patendi
illud malum. Non timet ne perdat amplexus pul-
cherrimi sponsi, sed timet ne mittatur in gehennam.*
BONVS EST ET ISTE TI-
MOR, UTILIS EST. Itaque in

libro de catechizandis rudibus dicit quod seve-
ritate Dei corda mortalium SALVBER-
RIMO TIMORE quatuntur. Hinc
est quod Augustinus exemplum Domini secu-
tus, qui hortatur ut eum timeamus, qui pote-
statem habet & corpus & animam perdere,
frequenter monet, optat, inculcat, ut pœnas
gehennæ timeamus, quemadmodum in diver-
tis ejus locis videre licet: quod sanè non face-
ret, si timor in seipso consideratus esset malus,
vel Deum judicem, pœnasque gehennæ quas
committitur non nisi peccando formidare
possemus.

Ratio quoque veritatis istius manifesta est.
Timor enim est quædam fuga mali: fuga ani-
mi timor est, inquit Augustinus, non utique bo-
ni, sed mali. Fuga vero mali rationem suam
sumit ex bono, cui opponitur illud malum:
cum malum odio haberi ac fugi non possit, nisi
quia adversatur bono. Ex appetitu quippe
& desiderio boni, fuga mali & consequenter
timor proficitur. Vnde de timore casto

sanctus Augustinus: *Cassus timor venit de amore.*
Et de timore rerum temporalium: *Quantum
amat pecuniam, tantum timet ne perdat pecuniam.*
Et de timore generaliter: *Amor fugiens quod
ei adversatur timor est.* Iam vero bonum illud
cui adversatur gehenna tanquam malum, lici-
to, bono, rectoque desiderio appeti potest. Est
enim naturalis integritas atque unitas & quies
naturæ, quam nemo sanæ mentis dixit non
possere recte appeti, desiderari, procurari; nisi
eò dementie forte quicquam veniat, ut dicat
neque licitum aut bonum esse comedere aut
bibere, aut se adversus frigus ac tempestates
tegere aut alia naturæ sustentacula sufficere, aut
denique naturalem corporis atque animi inte-
gritatem unitatemque servare. Quod si istud
omni sano judicio licitum, bonum & rectum
est, licitum igitur, bonum ac rectum est ge-
hennam tanquam oppositum ei malum timen-
do fugere. Nam per gehennæ pœnas ista na-
tura violantur bona, totaque naturalis con-
stitutio ac salus tam corporis quam animi la-
be factatur ac tollitur, juxta illud sancti Au-
gustini: *Hoc in extremo supplicio recte fit, ut iniqui
& impy naturalium bonorum damna in cruciatibus
desistant, sentientes eorum ablatorem iustissimum*

Deum, quem contempserunt benignissimum largito-
rem. Vnde, sicut ibidem Augustinus dicit,
salus ac pax natura bonum est, bonique amissi-
one dolendum est potius quam latuitum. Nihil enim
concludit vel obiectum ejus proprium, vel ulla
circumstantia quod malitiam implicet, vel
repugnet rationi, sed potius multum con-
gruit, cum pœnâ, odio fugaque digna sit, &
ista fuga pœnæ ad ultimum finem, in quo
semper animus creaturæ rationalis cõquiescere
debet subordinata sit, & voluntatis intentione
referri possit. Non enim qui pœnam corpo-
ris aut animi timet, hoc ipso excludit à sua vo-
luntate vel actione debitum finem ultimum,
ad quem omnis amor, ac desiderium, & gau-
dium, & fuga, & tristitia rationalis volunta-
tis retorqueri debet. Quapropter si quis in
pœna fugienda velut in termino hæreat, per
quam tanquam viam transire debuisset, non
illa timoris sed timentis culpa est. Hoc enim
ipsum in appetitu omnium naturalium bono-
rum accidere potest, quem tamen idcirco nemo
qui recte sentiat, improbaverit. Cum enim
licita bonaque sit voluntas assumendi cibi &
potus, appetitus tuendæ salutis corporalis,
conubitus inter conjuges, scientiæ compa-
randa studium, & infinita similia, quis tamen
ignoret ad ipsi qui in hujusmodi rerum dele-
ctationibus hærent, per quas eis transeundum
erat, gula, luxuria, curiositate, vanitate pec-
cari? Nam hoc ipso quo in rebus istiusmodi
velut jucundis ac delectabilibus animus
commoratur, per quas tanquam peregrinus ad
patriam delectationum omnium fontem ten-
dere debet, nullius alterius malitiæ adjunctio-
ne delinquit. Nam ista & non alia est om-
nium perveritas fruendum rebus illis quibus
utendum est. Quod alibi fusè demonstra-
vimus. Sicut igitur quando in rebus istis na-
turalibus appetendis finium ordo perturbatur,
peccatur quidem, sed non propterea cibi po-
tusque sumptio, conubitus conjugum,
scientiarum studia, ceteraque rerum licitarum
delectationum damnanda sunt, ista quoque si quis
mala naturalia velut ultima timendo peccet,
nec ad finem ultimum debitum timorem re-
ferat, non ideo timor malorum illorum im-
probatus est. Hoc enim non timoris sed
timentium vitium est, qui sicut amore hærent
colligati creaturis, nec amando transeunt, quo
eos transire lex Dei incommutabilis & æterna
jubet, ita nihil mirum est, si etiam timendo in
malis ipsis velut extremis hæreant, timendo-
que delinquant. Nam ut profundè optimè-
que sanctus Augustinus, de cupiditate, timore,
lætitia, tristitiaque dicit: *Mala sunt ista si
malus est amor, bona si bonus.* Et in alio loco:
*Cupiant, timent, lætantur, & boni & mali; sed illi
boni, isti mali; sicut hominibus seu rectis seu perversis
voluntas est.* Timor igitur gehennæ secundum
seipsum bonus est, si ve dicatur ordinatus si ve
inordinatus. Ordinatum dicunt, quando plus
culpa timetur quam pœna, inordinatus quan-
do plus pœna quam culpa; quem etiam servi-
lem dicere solent. Nam ille excessus oritur

Lib. 7. cont.
advers. legu
& Proph.
c. 16

In Psal. 107.

Lib. de Ca-
tech. rudibus
c. 5.

Vide Tract.
41. in Ioan.
Tract. 3. in
Epist. Ioan.
Serm. 13. de
vari. Apost.
c. 13. Serm.
18. c. 10.
Serm. 214. de
Temp. c. 1.
c. 3. c. 7.
In Psal. 67.

In Psal. 127.
Tract. 43. in
Ioan.
Lib. 14. de
Civitate. c. 7.

Lib. 19. de
Civitate. 13.

Vide lib. 5.
de pœna nat.
legis. c. 12.
§ sequens 21.

Lib. 14. de
Civitate. c. 7.
Ibid. c. 8.

non ex parte timoris Dei punientis, qui nunquam nimium timeri potest, sed ex parte subiecti seu hominis qui charitate caret. Ex cha-

ritatis enim defectu accidit, ut non tantum culpam timeat, quantum timenda est ab eo qui vehementer pœnam timet.

CAPVT XXII.

Timor pœnæ initium sapientiæ externum, qui ab ipsa sapientia, id est, charitate excluditur.

DE hoc igitur timore Sanctus Augustinus ita verba Davidis ac Salomoniis dicta intelligit: *Initium sapientia timor Domini.* Nam in Psalmum trigessimum, iuxta solemnem suam doctrinam tradit, *timentibus videlicet pœnam, abscondi dulcedinem Dei, & seruari imperantibus, ut timentis perveniant ad bonum quod iustus & impijs non potest esse commune.* Et addit: *Quandiu enim ad hoc timent, non diu & ipsi pervenerunt, sed credunt se perventuros; sed a timore incipiunt.* Nihil enim dulcius immortalitate sapientia: sed initium sapientia timor Domini. Et in Psalmum septuagesimum septimum: *Initium est verus Testamentum, finis novum. Timor enim prævalet in lege, & initium sapientia timor Domini.* Et in Psalmum penultimum disputans de timore gehennæ & cruciatuum, quem ferrea vocat vincula: *Nisi timore incipiat homo Deum colere, non perveniet ad amorem; initium sapientia timor Domini.* Incipit ergo a vinculis ferreus, finitur ad torquem auream. Vocatur autem prævium quia ab isto timore incipit homo converti à peccatis ad diligendum Deum, in quo vera totaque nostra sapientia. Itaque Augustinus in libro de Catechizandis rudibus: *Rarissime accidit: imo vero nunquam ut quisquam veniat volens fieri Christianus qui non sit aliquo Deo timore percussus.* Cum igitur sapientia futurorum Dei non sit alia, nisi dilectio seu charitas Dei, juxta illud Augustini certissimum ex Scripturis haustum documentum: *Eccē pietas est sapientia. Per se pietas cultus Dei est, nec voluit ille nisi amando. Summa igitur & vera sapientia est in præcepto illo primo: Diliges Dominum Deum tuum &c.* Ac per hoc sapientia est charitas Dei. Initium autem sapientia timor Domini; profecto perspicuum est, timorem esse initium sapientia extrinsecum, eo quod non sit pars sapientia intrinseca, sed ad sapientiam sternendo viam ducit, ut cum sapientia charitatis intraverit, ipse recedat. Quod eleganter exponit in Tractatibus in Epistolam Iohannis: *Si nullus timor non est qua metet charitas. Sicut videmus per setam introduci linum, quando aliquid fuit. Seta prius intrat, sed nisi exeat, non succedit linum: Sic timor primo occupat mentem, non autem ibi remanet timor, quia ideo intravit, ut introduceret charitatem.* Quapropter non parum ab Augustini mente exorbitant, qui putant timorem pœnæ, quam Deus peccatoribus comminatur, à charitate nequaquam excludi. Contrarium

enim passim in operibus suis ex professo docet. Nam ex eodem ipso loco, quem iam jam attuli, hoc perspicue patet, & in eodem loco uberius hoc ipsum ex professo tradit, locumque Apostoli, *Timor non est in charitate, sed perfecta charitas foras mittit timorem*, de isto timore pœnæ, seu gehennæ seu iudicii semper intelligit. Nam de hominibus non in futura beatitudine, sed in hac vita constitutis dicit: *Timor non est in charitate. Quid ergo ducimus de illo qui cepit timere diem iudicii? Si perfecta in illo esset charitas, non timeret. Perfecta enim charitas faceret perfectam iustitiam, & non haberet, quare timeret: imo haberet quare desideraret, ut transeat iniquitas, & veniat regnum Dei.* Ergo timor non est in charitate, sed in qua charitate? Non in imbecillitate. In qua ergo? Sed perfecta, inquit, charitas foras mittit timorem. Itaque planius explicans, quomodo timor cum crescente charitate decreseat aut crescat, & cum perfecta totus mittatur foras: Ergo, inquit, incipiat timor; quia initium sapientia timor Domini. Timor quasi locum præparat charitati: cum autem ceperit charitas habitare, **PELLITVR TIMOR** qui ei præparavit locum. **QUANTVM ENIM ILLA CRESKIT, ILLE DECRESCIT: ET QUANTVM ILLA FIT INTERIOR, TIMOR PELLITVR FORAS. MAIOR CHARITAS, MINOR TIMOR: MINOR CHARITAS, MAIOR TIMOR.** Et nonnihil inferius in eodem Tractatu: *Sunt homines qui propterea timent Deum ne mittantur in gehennam, ne forte ardeant, cum diabolo in igne æterno. Ipse est timor ille qui introducit charitatem: sed sic venit ut exeat. Si enim adhuc propter pœnas times Deum, nondum amas quem pro times. Et in eodem Tractatu prolixè docet, quod statim atque aliquis ceperit credere, cepit & timere diem iudicii, hoc est, ne veniat ad iudicandum Deus; sed quod veniente crescenteque charitate, incipit desiderare quod timebat. Timebat enim ne veniret Christus, & inveniret impium quem damnaret, deliderat ut veniat, quia inventurus est pium, quem coronet. Et paulo post, Ergo Fratres date operam, intus agite vobiscum, ut desideretis diem iudicii: aliter non probatur perfecta charitas, nisi cum ceperit ille dies desiderari. Quam doctrinam constantissimè in alijs multis locis tradit, ut in Epistola ad Honorat. Præmissus timor in cor nostrum, pellit inde consuetudinem malorum operum & servat charitati locum: qua tanquam domina veniente ut illa*